

LATGALES MAŠINBŪVES STRUKTŪRA UN TĀS ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVAS

THE STRUCTURE OF MACHINERY BUILDING IN LATGALE AND PERSPECTIVES OF ITS DEVELOPMENT

Anotācija

Latgales mašīnbūvē tālākās attīstības finansiālās iespējas ir radītas elektrisko un optisko iekārtu ražošanā un metāla un metāla izstrādājumu ražošanā. Pašreiz vadošo citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas un transportlīdzekļu ražošanas īpatsvaram ir tendence samazināties, kā arī tām ir mazāka varbūtība pārvarēt finansiālo krīzi.

Atslēgvārdi: mašīnbūves apakšsekcijas, neto apgrozījums, kapitāls, rentabilitāte, finanšu svira.

Abstract

The financial facility of development of machinery building in Latgale is expected in manufacturing of electrical and optical equipment and in production of metal and metal ware. At present the proportion of production of leading machinery and equipment non-classified elsewhere, as well as of production of transport means has a tendency to reduce and also they have lesser probability to manage the financial crisis.

Keywords: machinery building, net turnover, capital, profitability, financial leverage.

Biruta GARANČA

Dr.oec., asociētā profesore,

Rēzeknes Augstskolas

Latgales Tautsaimniecības

pētījumu institūts

Tālrunis: +371 29114989

E-pasts: gabi@parks.lv

Ievads

Tirgus ekonomikas valstīs krīze sekmē pozitīvas tautsaimniecības struktūras izmaiņas. Tomēr šo procesu nepieciešams arī stimulēt, piemēram, maksimāli novirzot Eiropas fondu līdzekļus perspektīvām ekonomiskās darbības sekcijām.

Vispārzināms, ka Latvijai šīs krīzes laikā ir jāpārorientējas no liela tādu ekonomiskās darbības sekciju īpatsvara, kuri realizē tikai pirkšanu un pārdošanu, uz lielāku ražojošo nozaru īpatsvaru. Latgale – visvairāk atpalicis Latvijas un Eiropas Savienības rajons – nedrīkst laist garām iespēju tieši krīzes laikā strauji attīstīt progresīvas ekonomiskās darbības sekcijas. Mašīnbūve ir viena no ekonomiskās darbības sekcijām, kas Latgalē varētu attīstīties īpaši strauji. Tomēr tik nelielā ģeogrāfiskā apvidū kā Latgalē nav iespējams attīstīt visas mašīnbūves apakšsekcijas. Arī mašīnbūves ietvaros jāveic pārstrukturizācija, attīstot visizdevīgākās apakšsekcijas, t.sk. ar Eiropas Savienības fondu palīdzību.

Raksta mērķis – no finansiālā viedokļa pamatot nepieciešamību un iespēju pārstrukturizēt Latgales mašīnbūvi.

Pētījums veikts par Latgales mašīnbūvi, salīdzinājumā ar Latvijas mašīnbūvi par laika periodu no 2001. gada līdz 2007. gadam. Par mašīnbūvi kopumā dati iegūti, apkopojot sekojošu apstrādes rūpniecības apakšsekciju datus:

- DJ – metālu un metāla izstrādājumu ražošana,
- DK – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošana,
- DL – elektrisko un optisko iekārtu ražošana,
- DM – transportlīdzekļu ražošana,
- DN 371 – metāllūžņu pārstrāde.

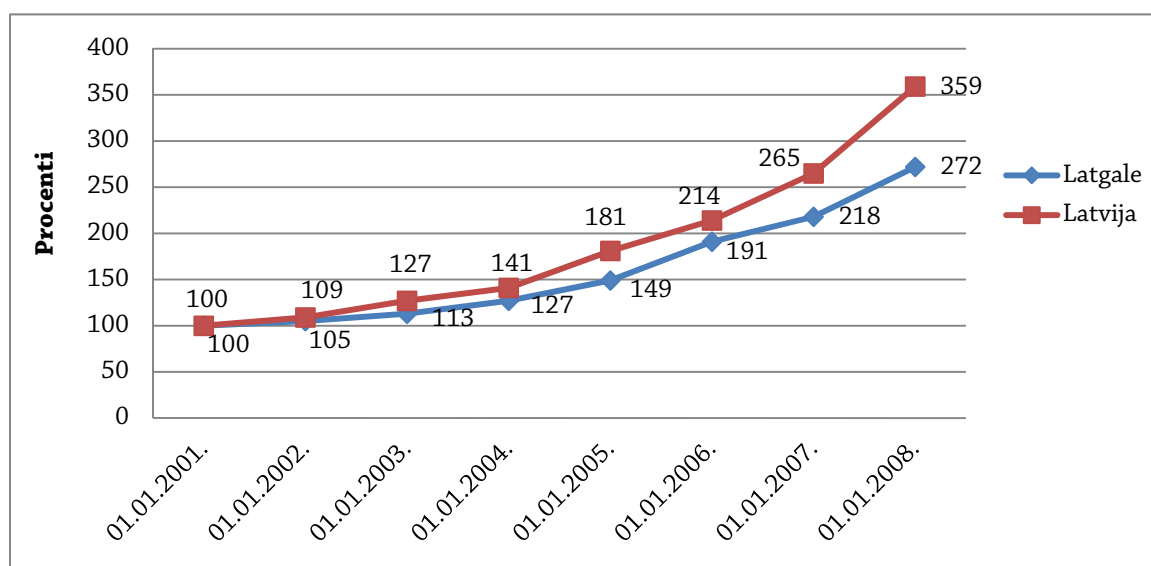
Datu avots – Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes sagatavotie statistiskie dati par laika periodu no 2000. gada līdz 2007. gadam: Piepr_1437(nace_D_2000-2006) un Piepr_2285(Latgale2007), kuri satur bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķina datus.

Latgales un Latvijas mašīnbūves attīstība.

Lai ražošana varētu attīstīties, tajā jāiegulda kapitāls. Kapitālam, savukārt, jādod atdeve. Lai varētu novērtēt Latgales mašīnbūvē ieguldītā kapitāla apjomu un dinamiku, kā arī tā atdevi, tiek salīdzināti attiecīgi Latgales mašīnbūves rādītāji ar Latvijas kopējās mašīnbūves rādītājiem.

Apkopojot minēto apakšsekciju statistiskos datus, iegūti sekojoši rezultāti:

❖ Latgales mašīnbūves kapitāla dinamika salīdzinājumā ar Latviju:

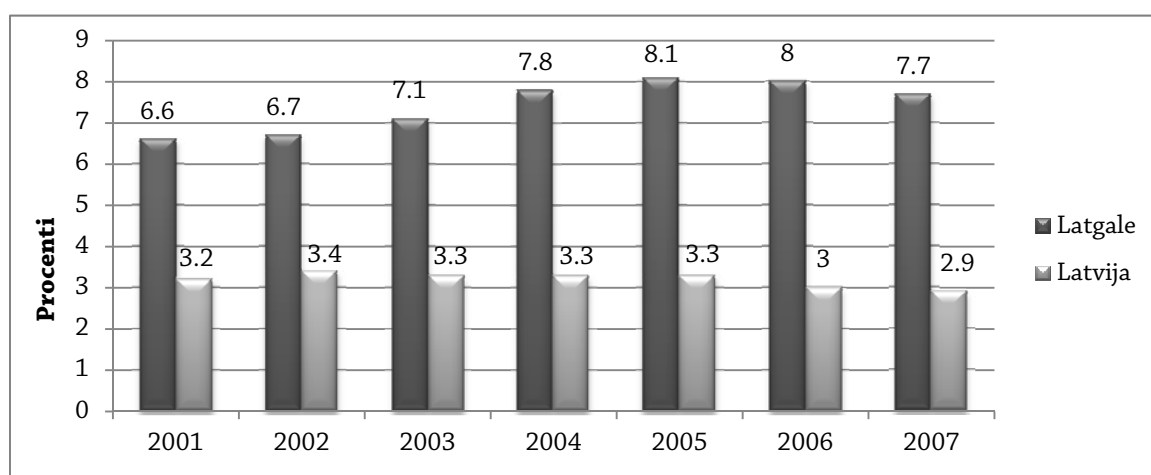

1. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves kapitāla dinamika no 01.01.2001 līdz 01.01.2008.

Avots: šeit un tālāk autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem bilances un peļņas vai zaudējumu datiem.

Pētījuma periodā strauji palielinājušies kapitālieguldījumi gan Latvijas, gan tajā skaitā Latgales mašīnbūvē, it īpaši kopš 2004. gada. Tomēr Latvijas mašīnbūvē kapitāls ieguldīts straujākā tempā nekā Latgales mašīnbūvē: Latgalē tas audzis 2,7 reizes, Latvijā – 3,6 reizes.

❖ Mašīnbūves kapitāla īpatsvars komercdarbības kapitālā

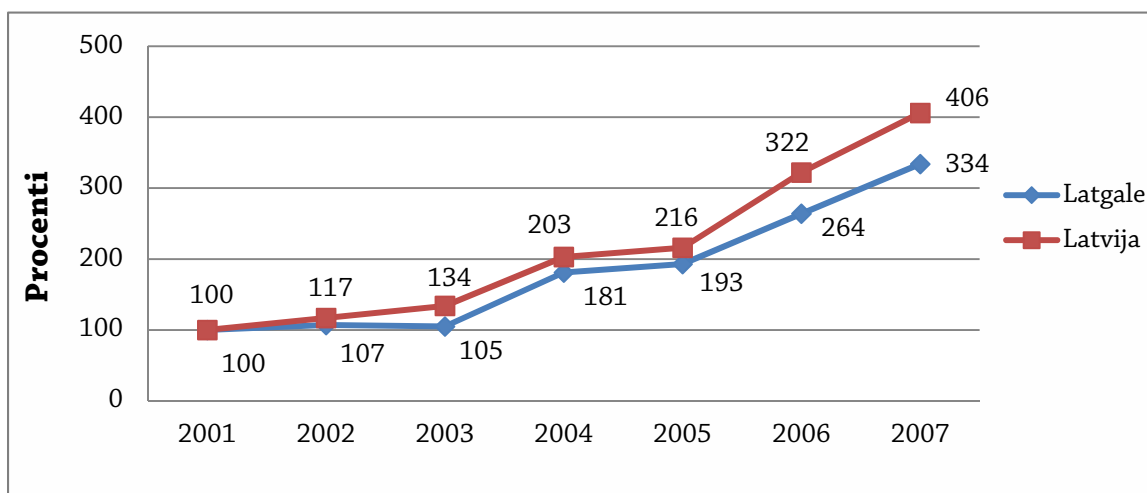

2. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves kapitāla īpatsvars komercdarbības kapitālā no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Latgales mašīnbūves kapitāla īpatsvars komercdarbībā ieguldītā kapitālā bija vairāk kā 2,5 reizes augstāks nekā Latvijas komercdarbībā kopumā. Ja Latvijas mašīnbūves īpatsvars tās komercdarbības kapitālā pētījuma periodā bija praktiski nemainīgs, ar nelielu tendenci samazināties, tad Latgales komercdarbībā tam bija tendence palielināties: no 6,6 procentiem 2001. gadā līdz 8,1 procentam 2005. gadā. Tomēr ar vien vairāk atpaliekot kapitāla pieaugumam salīdzinājumā ar Latvijas mašīnbūvi, Latgales mašīnbūves īpatsvars 2006. un 2007. gadā jau ir samazinājies. Lai Latgale varētu saglabāt un palielināt šīs nozīmīgās tautsaimniecības nozares īpatsvaru komercdarbībā, ir nepieciešami straujāki kapitāla pieauguma tempi.

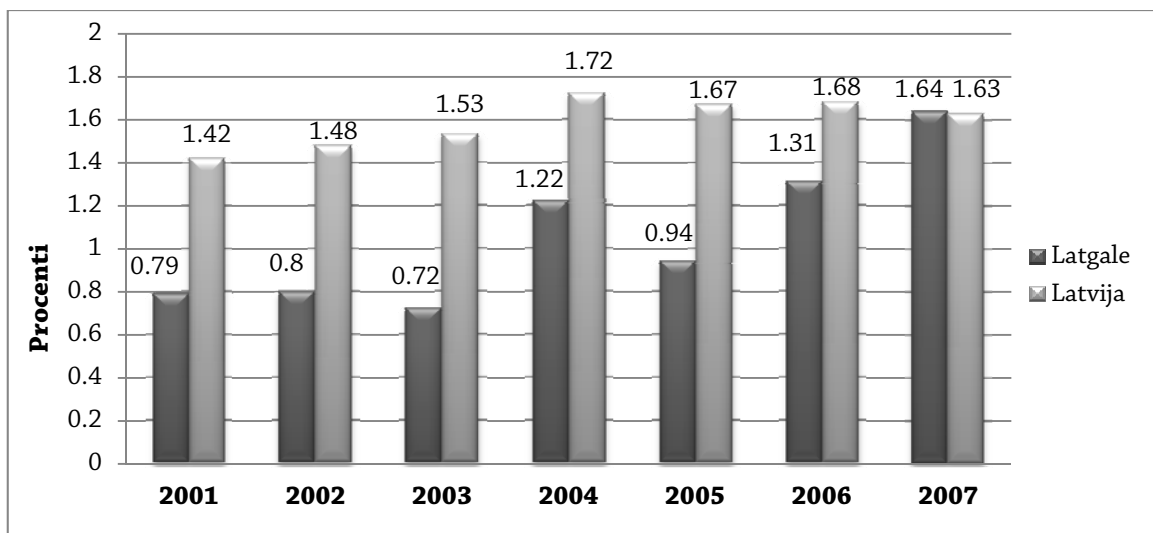
- ❖ Latgales mašīnbūves neto apgrozījuma dinamika salīdzinājumā ar Latviju:

3. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves neto apgrozījuma dinamika no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Ja Latgales mašīnbūvē ieguldītais kapitāls 2008. gada 01.01. bija 2,7 reizes lielāks nekā 2001. gada 01.01., tad neto apgrozījums ir audzis 4,1 reizi un Latgales mašīnbūves neto apgrozījuma pieaugums apsteidza Latvijas mašīnbūves neto apgrozījuma pieaugumu, kurš bija tikai 3,3 reizes. Tas liecina par kapitāla atdeves straujāku pieaugumu Latgales mašīnbūvē salīdzinājumā ar Latvijas mašīnbūvi.

4. attēls. Kapitāla atdeve Latgales un Latvijas mašīnbūvē no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem

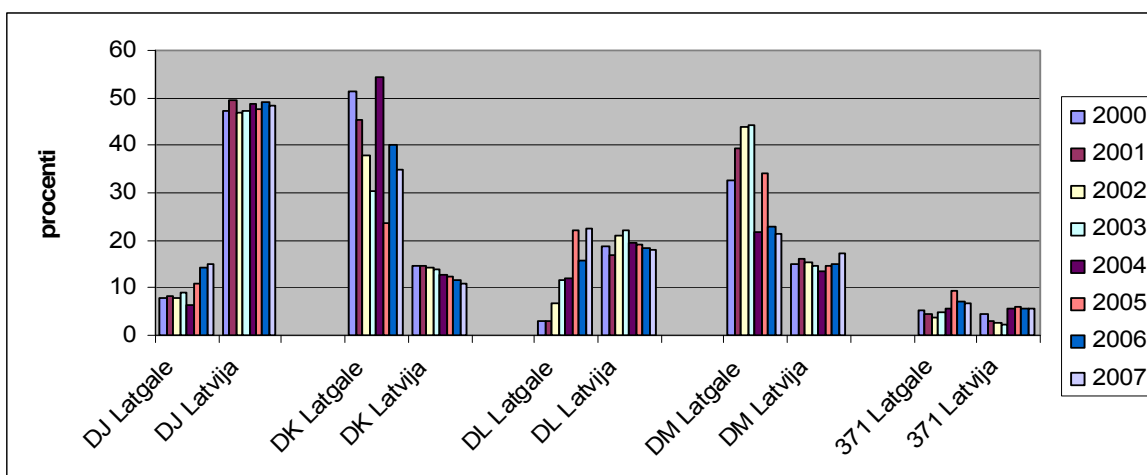
Kā redzams 4. attēlā, kapitāla atdeve Latvijas mašīnbūvē bija stabila ar nelielu pieauguma tendenci. Kapitāla atdeve Latgales mašīnbūvē 2003. un 2005. gadā samazinājās salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kā arī visus gadus bija zemāka nekā kapitāla atdeve Latvijas mašīnbūvē, bet sākot ar 2005. gadu strauji palielinājās un 2007. gadā jau sasniedza Latvijas mašīnbūves līmeni. Līdz ar to ieguldīt kapitālu Latgales mašīnbūvē no kapitāla atdeves viedokļa kļuva tik pat izdevīgi kā Latvijas mašīnbūvē vidēji.

Minētos procesus ietekmēja ne tikai labāka kapitāla izmantošana, bet arī inflācija un mašīnbūves struktūras izmaiņas.

Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekciju attīstība.

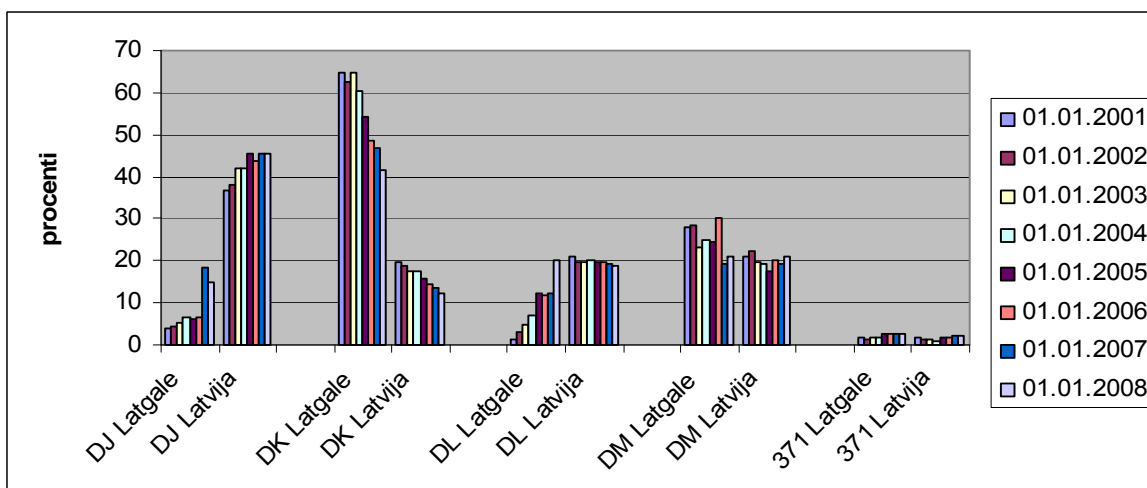
Kādas ir galvenās mašīnbūves apakšsekcijas un kādas bija to attīstības tendences Latgalē un Latvijā?

Gan pēc ieguldītā kapitāla, gan neto apgrozījuma Latgalē vadošā bija citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošana DK un transportlīdzekļu ražošana DM. Latvijas mašīnbūves neto apgrozījumā un kapitālā lielākais īpatsvars bija metālu un metāla izstrādājumu ražošanai DJ, transportlīdzekļu ražošanai DM un elektrisko un optisko iekārtu ražošanai DL. Vismazāk kapitāls gan Latgalē, gan Latvijā tika ieguldīts metāllūžņu pārstrādē DN371.

5. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves neto apgrozījuma struktūra pa apakšsekcijām no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP npublicētiem datiem

6. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves kapitāla struktūra pa apakšsekcijām no 2001. gada līdz 2008. gadam.

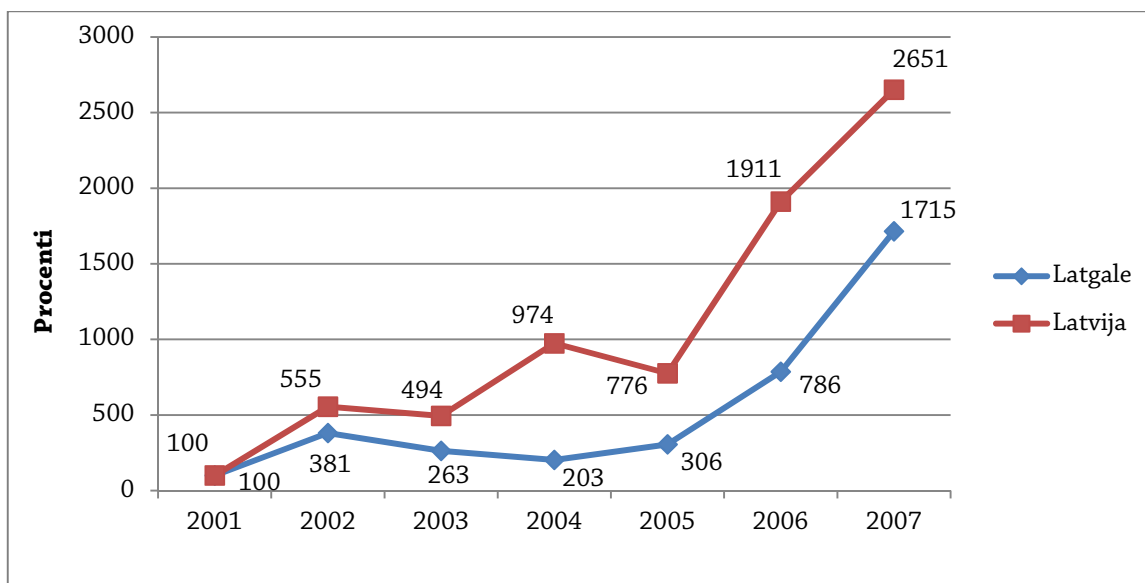
Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP npublicētiem datiem

Analizējot izmaiņas kapitāla struktūrā, jāsecina, ka Latgalē arvien lielākos apjomos kapitāls tika ieguldīts elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ, bet pašreiz vadošās apakšsekcijas – citur neklasificētu mašīnu un iekārtas ražošanas DK – īpatsvars ieguldītā kapitālā un neto apgrozījumā samazinājās. Tātad Latgalē bija tendence kapitāla pieaugumam pārvietoties no citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas DK uz elektrisko un optisko iekārtu ražošanu DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošanu DJ.

Kapitāls sastāv no pašu un aizņemtā kapitāla. Pašu kapitāla pieaugums galvenokārt ir saistīts ar peļņas apjomu, kuru var atstāt uzņēmuma rīcībā. Jo

lielāka peļņa un līdz ar to, pie pārējiem vienādiem apstākļiem, augstāka rentabilitāte, jo lielākas iespējas palielināt pašu kapitālu. Peļņa un rentabilitāte ir arī vieni no svarīgākiem rādītājiem, kas nosaka aizņemtā kapitāla piesaistes iespēju.

Peļņas dinamika Latgales un Latvijas mašīnbūvē atspoguļota 7. attēlā:

7. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves peļņas dinamika no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem

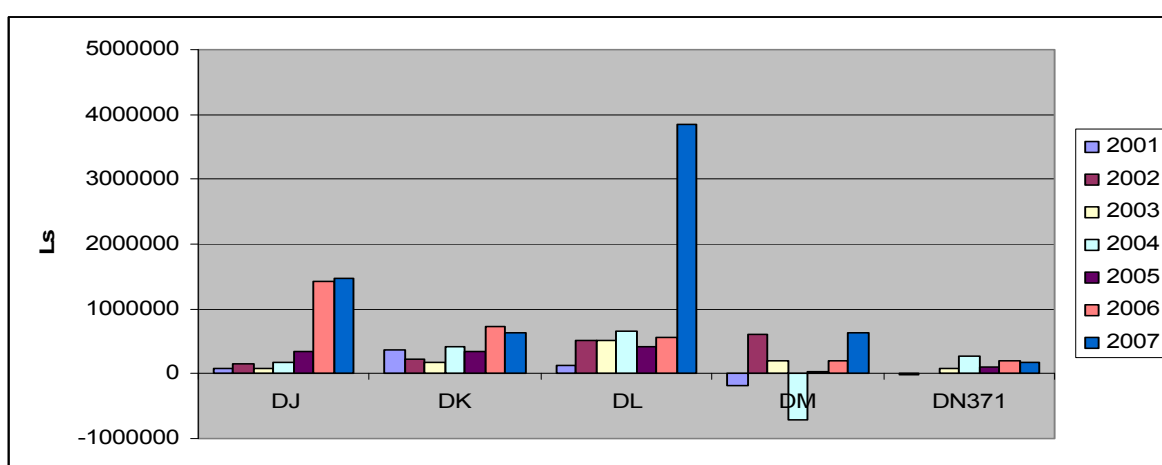
Peļņas pieauguma tempi gan Latgalē, gan Latvijā bija ļoti strauji. Neskatoties uz lēnāku neto apgrozījuma pieaugumu Latvijas mašīnbūvē salīdzinājumā ar Latgales mašīnbūvi, peļņa Latvijas mašīnbūvē pieauga ievērojami straujāk nekā Latgales mašīnbūvē – Latgales mašīnbūvē 17,2 reizes, Latvijas mašīnbūvē 26,5 reizes.

Peļņas pieaugums gan Latgales, gan Latvijas mašīnbūvē ievērojami apsteidz neto apgrozījuma pieaugumu. Tas ir skaidrojams ar straujo inflāciju Latvijā.

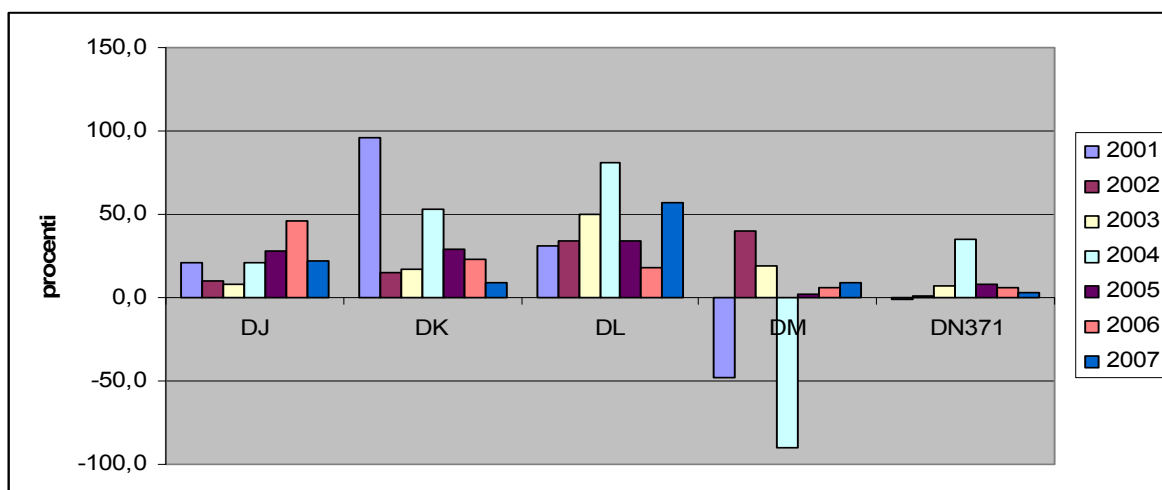
Peļņas apjoms un tā dinamika pa Latgales mašīnbūves apakšsekcijām redzama 8. attēlā.

Vadošajā mašīnbūves apakšsekcijā citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanā DK peļņas apjoms 2001. gadā bija vislielākais. 2006. gadā vislielākā peļņa jau gūta metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ, 2007. gadā ļoti strauji pieaudzis peļņas apjoms elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL. Rezultātā ir mainījies apakšsekciju īpatsvars kopējā sekcijas peļņā. Latgales mašīnbūves apakšsekciju īpatsvars kopējā sekcijas peļņā redzams 9. attēlā.

Ja 2001. gadā gandrīz 100 % no mašīnbūves peļņas Latgalē deva citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošana DK, tad 2004. gadā jau elektrisko un optisko iekārtu ražošana DL un pēc īpatsvara krituma 2005. un 2006. gadā, 2007. gadā tajā gūtā peļņa sastāda 57 % no visā Latgales mašīnbūvē gūtās peļņas. Transportlīdzekļu ražošanā DM peļņa bija ļoti svārstīga un apakšsekcija divus gadus pētījuma periodā strādāja ar zaudējumiem. Tātad elektrisko un optisko iekārtu ražošana DL un metāla un metāla izstrādājumu ražošana DJ pētījuma perioda laikā kļuva par vadošām Latgales mašīnbūvē ne tikai pēc kapitāla pieauguma, bet arī pēc peļņas pieauguma un pēdējos gados pēc peļņas apjoma.

8. attēls. Latgales mašīnbūves apakšsekciju peļņa no 2001. gada līdz 2007. gadam.
Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem

9. attēls. Latgales mašīnbūves apakšsekciju īpatsvars kopējā mašīnbūves peļņā no 2001. gada līdz 2007. gadam.
Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

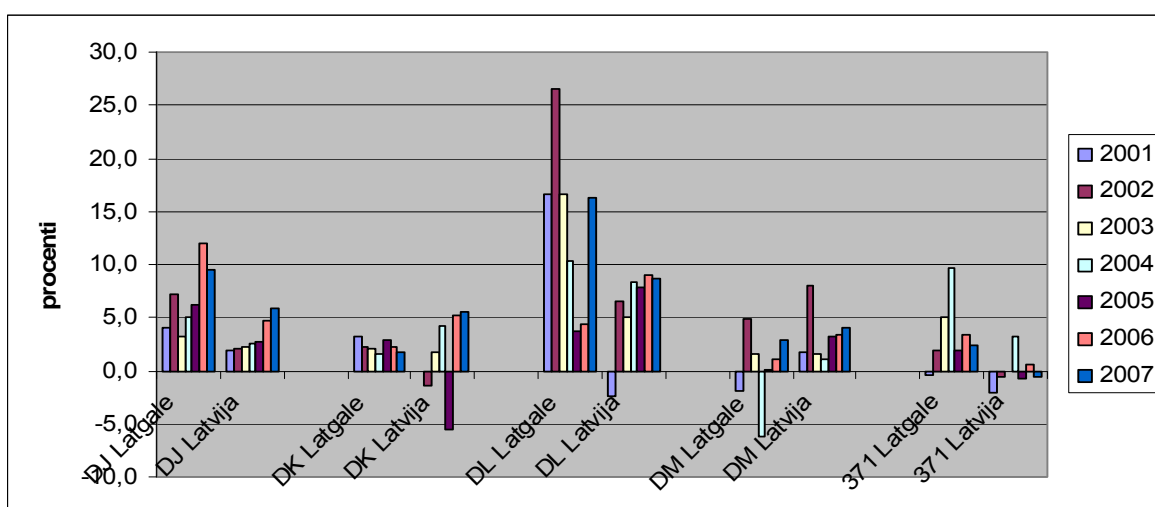
Lai salīdzinātu Latgales mašīnbūves apakšsekciju finansiālo rezultātu – peļņu – ar Latvijas mašīnbūves apakšsekciju peļņu, aprēķināsim rentabilitātes rādītājus.

Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekciju rentabilitāte.

Latgales mašīnbūves apakšsekciju komerciālā rentabilitātes ROS (peļņas attiecība pret neto apgrozījumu) salīdzinājums ar attiecīgo Latvijas mašīnbūves apakšsekciju rentabilitāti redzams 10. attēlā.

Latgales vadošās apakšsekcijas – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas DK – komerciālā rentabilitāte ROS bija zemāka nekā Latvijas mašīnbūvē. Abās strauji augošajās Latgales mašīnbūves apakšsekcijās – elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL un metāla un metāla izstrādājumu ražošanā DJ komerciālā rentabilitāte ROS bija augstāka nekā attiecīgās Latvijas mašīnbūves apakšsekcijās. Transporta līdzekļu ražošanas DM rentabilitāte Latgalē bija zemāka nekā Latvijā. Tātad, kapitāla ieguldījumi elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL un metāla un metāla izstrādājumu ražošanā DJ Latgalē rada lielāku komerciālo rentabilitāti nekā Latvijā un no šī viedokļa ir izdevīgāki Latgalē nekā Latvijā vidēji.

Jāatzīmē, ka komerciālās rentabilitātes ROS rādītāji gan Latgalē, gan Latvijā vidēji ir ļoti svārstīgi, ja tos salīdzina pa gadiem. Ievērojamas rentabilitātes svārstības laikā rada paaugstinātu komercdarbības risku (mazāka varbūtība sasniegt vidējo rentabilitāti) un samazina kapitāla pieplūdes varbūtību.

10. attēls. Latvijas un Latgales komercdarbības mašīnbūves apakšsekciju komerciālā rentabilitāte ROS no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Lai skaitliski raksturotu attēlā redzamās komerciālās rentabilitātes ROS svārstības laikā, pa katru apakšsekciju aprēķināta standartnovirze (1. tabula)

1. tabula

Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekciju komerciālā rentabilitāte ROS un tās standartnovirze par laika periodu no 2001. gada līdz 2007. gadam.

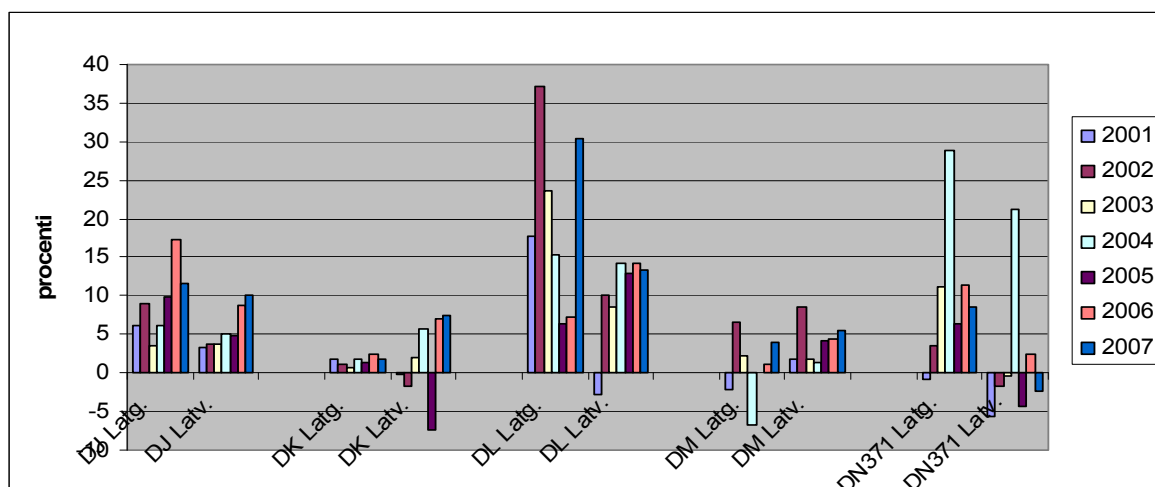
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	st-novirze
DJ Latgale	4,0	7,1	3,3	5,1	6,2	12,0	9,4	3,1
DJ Latvija	1,8	2,1	2,2	2,6	2,6	4,7	5,8	1,5
DK Latgale	3,2	2,2	2,1	1,5	2,9	2,2	1,7	0,6
DK Latvija	-0,1	-1,5	1,7	4,3	-5,5	5,1	5,5	4,0
DL Latgale	16,6	26,6	16,5	10,3	3,8	4,3	16,3	8,0
DL Latvija	-2,4	6,5	5,1	8,4	7,9	9,0	8,7	4,0
DM Latgale	-1,8	4,9	1,6	-6,3	0,1	1,0	2,8	3,6
DM Latvija	1,7	8,0	1,5	1,1	3,3	3,4	4,0	2,3
371 Latgale	-0,5	1,9	5,1	9,7	2,0	3,4	2,4	3,2
371 Latvija	-2,0	-0,5	-0,1	3,3	-0,8	0,5	-0,6	1,6

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Visaugstākā standartnovirze, ir Latgales elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ. Abas apakšsekcijas strauji attīstās. Viszemākā – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanā DK, kuras attīstības tempi ir lēni. Latvijas mašīnbūvē viszemākā standartnovirze ir metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ. Citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošana DK Latgales un metālu un metāla izstrādājumu ražošana DJ Latvijas mašīnbūvē ir vadošās apakšsekcijas gan pēc ieguldītā kapitāla apjoma, gan pēc neto apgrozījuma, bet ne pēc augšanas tempiem. Lielāki apjomi, stabili, bet salīdzinājumā ar citām apakšsekcijām, nelieli pieauguma tempi arī nosaka samērā stabilo komerciālās rentabilitātes ROS līmeni šajās apakšsekcijās. Apakšsekcijās, kuru attīstība ir strauja, ir liela rentabilitātes standartnovirze laikā un līdz ar to riskantāk, bet arī perspektīvāk ieguldīt kapitālu.

Otrs rentabilitātes rādītājs ir ekonomiskā rentabilitāte ROA. To aprēķina, peļņu attiecinot pret aktīviem.

Ekonomiskā rentabilitāte ROA pa mašīnbūves apakšsekcijām redzama 11. attēlā.

11. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekciju ekonomiskā rentabilitāte ROA no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Ekonomiskās rentabilitātes ROA dinamika, kā arī attiecības starp Latgales un Latvijas vidējiem rādītājiem būtiski neatšķiras no komerciālās rentabilitātes ROS. Tikai metāllūžņu pārstrādes DN371 ekonomiskā rentabilitāte ROA ir ievērojami augstāka par komerciālo rentabilitāti ROS. Lai izmēritu ekonomiskās rentabilitātes ROA svārstības laikā, aprēķināsim standartnovirzes.

Salīdzinājumā ar komerciālās rentabilitātes ROS standartnovirzēm (1. tabula), ekonomiskās rentabilitātes ROA standartnovirzes ir lielākas, izņemot vienu apakšsekciju – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanu DK. Tas nozīmē, ka aktīvu aprīte bija svārstīga un tas nevis izlīdzināja ekonomisko rentabilitāti ROA, bet gan palielināja tās svārstības.

Ekonomiskā rentabilitāte ROA ļauj salīdzināt savā starpā arī atsevišķu apakšsekciju rentabilitāti. Atšķirībā no komerciālās rentabilitātes ROS, ekonomiskā rentabilitāte ROA ļauj salīdzināt dažādu ekonomiskās darbības sekciju aktīvos ieguldītā kapitāla konkurētspēju. No teorētiskā viedokļa ekonomiskai rentabilitātei ir tendence izlīdzināties pa ekonomiskās darbības sekcijām. Ja kādā no ekonomiskās darbības sekcijām konkrētā laika periodā tā ir ievērojami augstāka nekā citās, kapitālam ir tendence, reālo iespēju robežās, nākošajos periodos “pārplūst” uz rentablākām ekonomiskās darbības sekcijām, paaugstinot tajās konkurenci un sekmējot rentabilitātes izlīdzināšanos. Ekonomiskās rentabilitātes ROA izlīdzināšanos starp

ekonomiskās darbības sekcijām var izmērīt ar variācijas apjoma palīdzību. Variācijas apjomu aprēķina kā starpību starp pētāmās pazīmes lielāko un mazāko skaitlisko vērtību, šajā gadījumā – starp augstāko un zemāko rentabilitāti, izteiktu procentos. Variācijas apjoma mērvienība ir procentpunkti.

Jo zemāks variācijas apjoms, jo mazāka ir starpība starp rentabilitāti dažādās ekonomiskās darbības sekcijās. Variācijas apjomi redzami 2. tabulas pēdējā rindā.

2. tabula

Latgales mašīnbūves apakšsekciju ekonomiskās rentabilitātes ROA standartnovirzes un variācijas apjomi par periodu no 2001. gada līdz 2007. gadam.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	standartn.
DJ	6,1	8,9	3,5	6,2	9,9	17,2	11,6	4,5
DK	1,8	1,0	0,7	1,7	1,3	2,4	1,9	0,6
DL	17,7	37,1	23,6	15,3	6,4	7,4	30,4	11,4
DM	-2,0	6,7	2,2	-6,8	0,1	1,2	4,1	4,3
DN371	-0,9	3,5	11,2	28,8	6,3	11,4	8,6	9,4
variācijas apjoms (%)	19,8	36,1	22,9	35,6	9,8	16,0	28,5	x

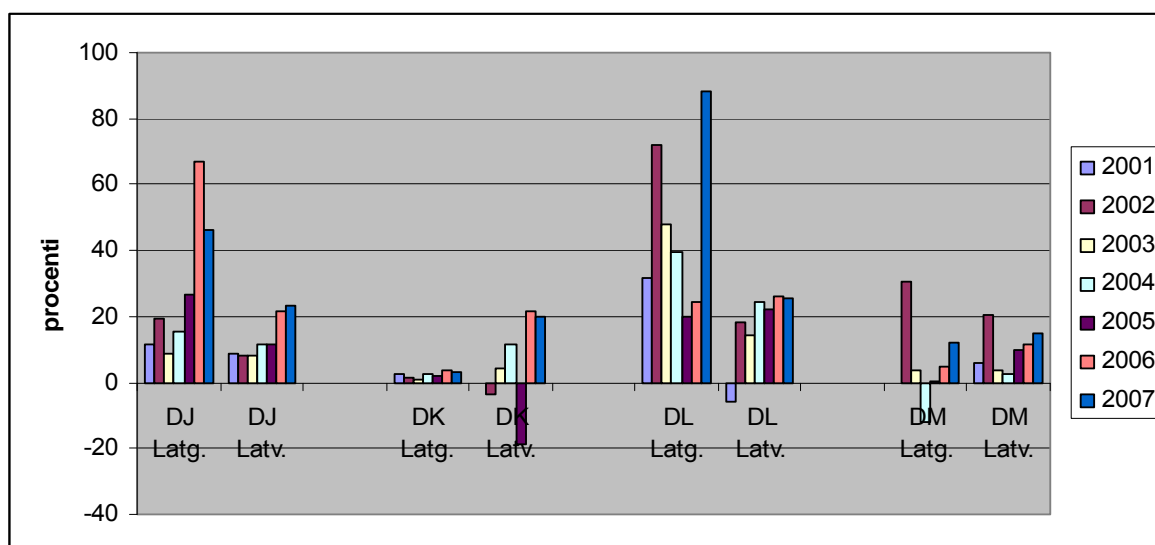
Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Latgales mašīnbūves ekonomiskās rentabilitātes ROA līmenis bija ievērojami atšķirīgs pa apakšsekcijām, ar lielu izkliedi. 2007. gadā Latgales elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL komerciālā rentabilitāte bija 16 reizes augstāka nekā transporta līdzekļu ražošanas DM komerciālā rentabilitāte ROA. Jāatzīst, ka pētījuma periodā ekonomiskās rentabilitātes ROA variācijas plašumam nav izteikta tendence samazināties. Viszemākā tā bija 2005. gadā (9,8%), 2006. un 2007. gadā tā atkal palielinājās. Tomēr šis palielinājums nav vērtējams negatīvi, jo ir saistīts ar abu strauji augošo apakšsekciju attīstību (pieauga metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ un elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL rentabilitāte). Tomēr šīs svārstības kopsakarā ar svārstībām laikā rada paaugstinātu risku ieguldīt kapitālu Latgales mašīnbūvē.

No rentabilitātes viedokļa jauni kapitāla ieguldījumi Latgalē izdevīgāki metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ un elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL, kurās ekonomiskā rentabilitāte ir augstāka. Tomēr šajā jautājumā nepieciešams izpētīt produkcijas, materiālu un darbaspēka tirgus.

Kaut gan ekonomiskā rentabilitāte ROA ir svarīgs komersantu darbības rādītājs, komersantiem nemazāk nozīmīga ir pašu kapitāla jeb finansiālā rentabilitāte ROE. Tā parāda, kādu peļņu gūst komersants no katra sava ieguldītā lata. Bet komersants var gūt peļņu arī no aizņemtā kapitāla izmantošanas, kad aizņemtais kapitāls „ienes” vairāk nekā maksā. Šī starpība palielina komersanta gūto peļņu un līdz ar to arī pašu kapitāla jeb finansiālo rentabilitāti ROE.

Pašu kapitāla jeb finansiālā rentabilitāte ROE Latgales mašīnbūves apakšsekcijās redzama 12. attēlā. Sakarā ar to, ka metāllūžņu pārstrāde DN371 ir guvusi ievērojamu peļņu no aizņemtā kapitāla izmantošanas, bet tās īpatsvars mašīnbūvē ir neliels, lai uzskatāmi parādītu finansiālās rentabilitātes ROE lielumu un dinamiku pārējās mašīnbūves apakšsekcijās, 12. attēlā nav parādīta metāllūžņu pārstrāde DN371.

12. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekciju finansiālā rentabilitāte ROE no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Strauji augošo apakšsekciju metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ un elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanas DL finansiālā rentabilitāte ROE tāpat kā komerciālā rentabilitāte ROS un ekonomiskā rentabilitāte ROA Latgalē ir augstāka nekā Latvijā kopumā. Citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas DK finansiālā rentabilitāte ROE ir niecīga gan salīdzinājumā ar apakšsekcijas finansiālo rentabilitāti Latvijā vidēji, gan salīdzinājumā ar citu mašīnbūves apakšsekciju finansiālo rentabilitāti ROE. Bet finansiālās rentabilitātes ROE variācijas apjomi

salīdzinājumā ar ekonomiskās rentabilitātes ROA variācijas apjomiem ir ievērojami lielāki.

3. tabula

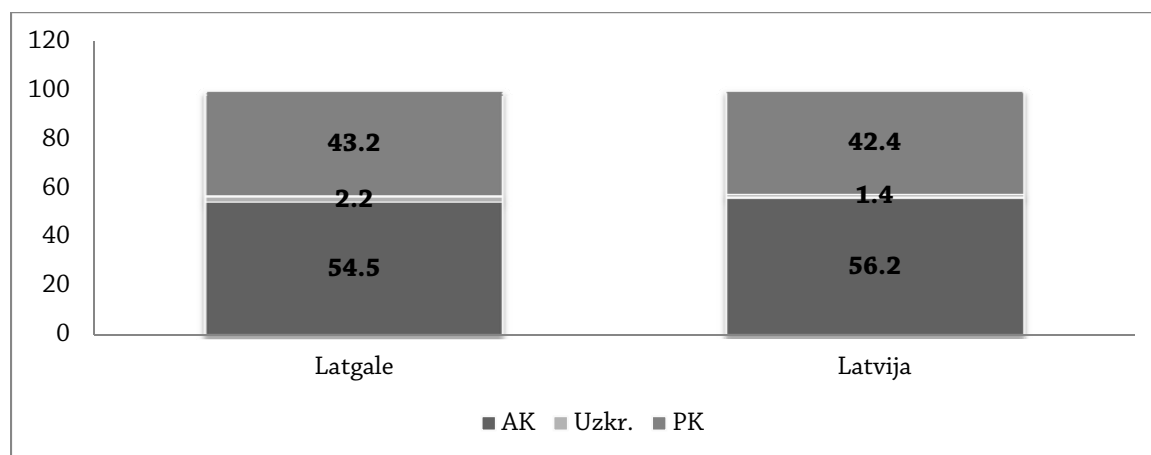
Latgales mašīnbūves apakšsekciju finansiālās rentabilitātes ROE standartnovirzes un variācijas apjomi par periodu no 2001. gada līdz 2007. gadam.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	standartnov.
DJ	11,4	19,2	8,9	15,5	26,7	67,0	46,4	21,3
DK	2,4	1,4	1,0	2,5	1,9	3,8	3,2	1,0
DL	31,7	71,9	47,7	39,3	19,8	24,6	88,0	25,3
DM	-2,4	30,4	3,5	-11,9	0,4	4,6	12,0	13,3
DN371	-3,5	12,8	36,4	78,1	17,4	33,2	24,5	25,7
variācijas apjoms (%)	13,9	70,5	46,7	90,0	26,3	63,1	84,8	

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Finansiālās rentabilitātes ROE standartnovirzes bija vēl lielākas nekā ekonomiskās rentabilitātes ROA standartnovirzes. Arī variācijas apjomi bija lielāki. Ja ekonomiskās rentabilitātes ROA variācijas apjoms 2007. gadā bija 28,5%, tad finansiālās rentabilitātes ROE variācijas apjoms 2007. gadā bija 84,8%. Standartnoviržu un variācijas apjomu atšķirības ir saistītas ar atšķirībām apakšsekciju kapitāla struktūrā.

Pētījuma periodā Latgales mašīnbūves pašu kapitāla īpatsvars kopējā kapitālā ir samazinājies un 2007. gadā tas praktiski ir vienāds ar pašu kapitāla īpatsvaru Latvijas mašīnbūves kapitālā. Aizņemtā kapitāla īpatsvars ir palielinājies un praktiski sasniedzis Latvijas mašīnbūves aizņemtā kapitāla īpatsvaru kopējā kapitālā.

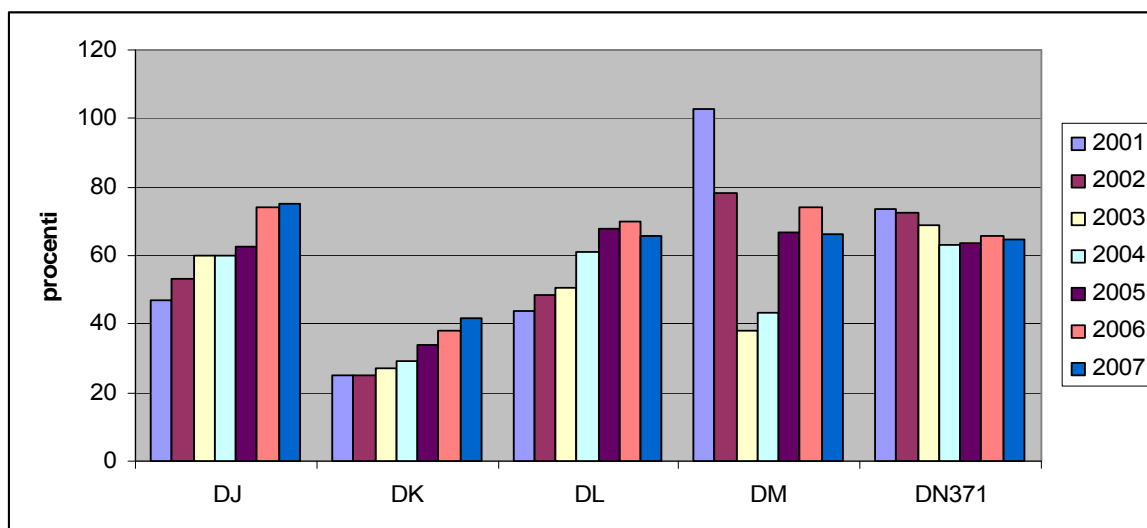

13. attēls. Latgales un Latvijas mašīnbūves kapitāla struktūra 2007. gadā.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Turpmākajos aprēķinos autore uzkrājumus attiecinās uz aizņemto kapitālu. Autore pievienojas uzskatam, ka lielākā daļa uzkrājumu veido aizņemto kapitālu, jo to pamatā ir saistības pret trešajiem, piemēram, uzkrājumi pensijām vai darbību riskiem (Helmut Diderihs. Uzņēmuma ekonomika. Zinātne, 2000, 189. lpp.).

Latgales mašīnbūves apakšsekcijas pētījuma periodā strādāja ar dažādu aizņemtā kapitāla īpatsvaru kopējā kapitālā (14. attēls).

14. attēls. Latgales mašīnbūves apakšsekciju aizņemtā kapitāla īpatsvars kopējā kapitālā no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Vadošā apakšsekcija – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošana DK- strādāja pārsvarā ar pašu kapitālu, pakāpeniski un lēnām palielinot aizņemtā kapitāla īpatsvaru. Otrās vadošās apakšsekcijas – transportlīdzekļu ražošana DM – aizņemtā kapitāla īpatsvars bija svārstīgs un salīdzinājumā ar 2001. gadu, tas pazeminājās. Pretēja situācija bija abās strauji augošās apakšsekcijās metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ un elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL. Abas apakšsistēmas ražošanu paplašināja, arvien vairāk piesaistot aizņemto kapitālu. Tas radīja atšķirības finanšu sviras efekta lielumā pa mašīnbūves apakšsekcijām.

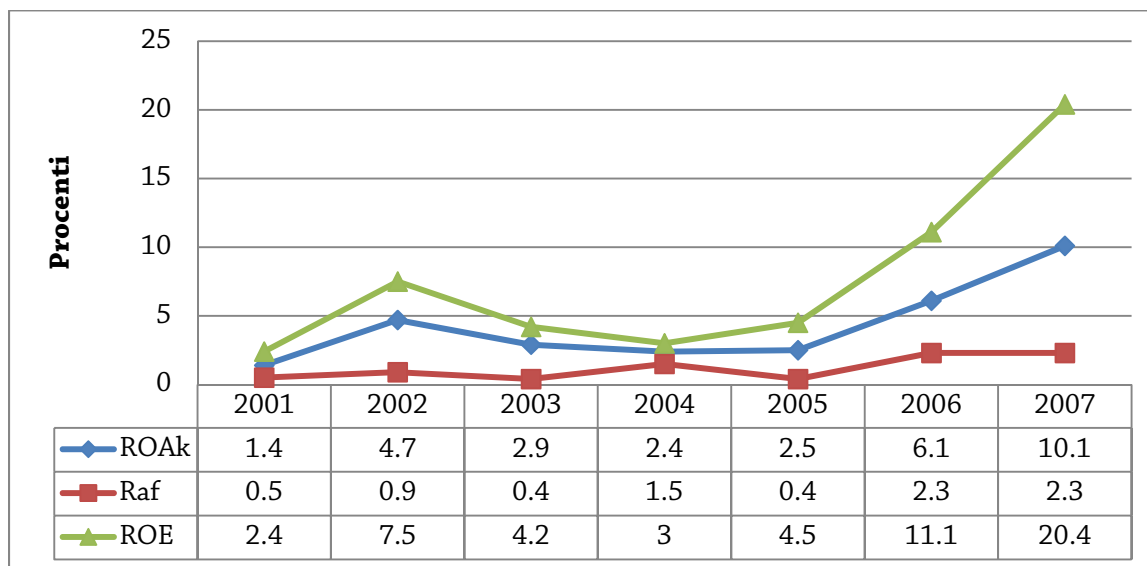
Finanšu sviras efekts Latgales mašīnbūves apakšsekcijās

Tālāk aprēķināsim, kā izmaiņas aizņemtā kapitāla īpatsvarā ir ietekmējušas Latgales mašīnbūves finansiālo rentabilitāti ROE.

Aprēķinus veiksīm, izmantojot Birutas Garančas rakstā „Finanšu sviras efekta pielietošana finanšu analizē”, publicēta 2008. gada 17. aprīļa Starptautiskās zinātniskās konferences materiālos „Tautsaimniecības attīstības problēmas un risinājumi”, 3., 4. un 6. formulas (140. lpp.). Minēto formulu izmantošana ļauj aprēķināt starpību starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un aizņemtā kapitāla cenu Raf un tādā veidā novērtēt aizņemtā kapitāla ietekmi uz finansiālo rentabilitāti ROE.

Uz statistisko datu pamata aprēķināta aizņemtā kapitāla (ne tikai kredīta) faktiskā cena Raf, aizņemtā kapitāla gada vidējais apjoms AK un koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk par laika periodu no 2001. gada līdz 2007. gadam pa Latgales mašīnbūvi kopumā un pa visām tās apakšsekcijām. Sakarība starp finansiālo rentabilitāti ROE, kapitāla cenu Raf un koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk attēlota grafiski.

Visu pētījuma periodu Latgales mašīnbūves komersantiem bija izdevīgi izmantot aizņemto kapitālu, jo tas palielināja finansiālo rentabilitāti ROE salīdzinājumā ar koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk (15. attēlā ROE līkne atrodas virs ROAk līknes un ROAk ir augstāka nekā Raf). It īpaši izdevīgi tas bija no 2005. gada līdz 2007. gadam, kad inflācijas ietekmē palielinājās koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk, pieaugot aizņemtā kapitāla īpatsvaram kopējā kapitālā, strauji palielinājās finansiālā rentabilitāte ROE, neskatoties uz aizņemtā kapitāla cenas Raf kāpumu.

15. attēls. Latgales mašīnbūves finansiālā rentabilitāte ROE, aizņemtā kapitāla cena Raf un koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP npublicētiem datiem.

Aprēķināsim, izmantojot 15. attēla datus, starpību starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un kapitāla cenu Raf, kas rāda, kāda no aizņemtā kapitāla izmantošanas viedokļa ir rezerve, gadījumam, kad paaugstinās aizņemtā kapitāla cena vai/un samazinās koriģētā ekonomiskā rentabilitāte, kura lielā mērā pēdējos gados paaugstinājās inflācijas ietekmē.

4. tabula

Starpības starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un kapitāla cenu Raf
Latgales mašīnbūvē no 2001. gada līdz 2007. gadam.

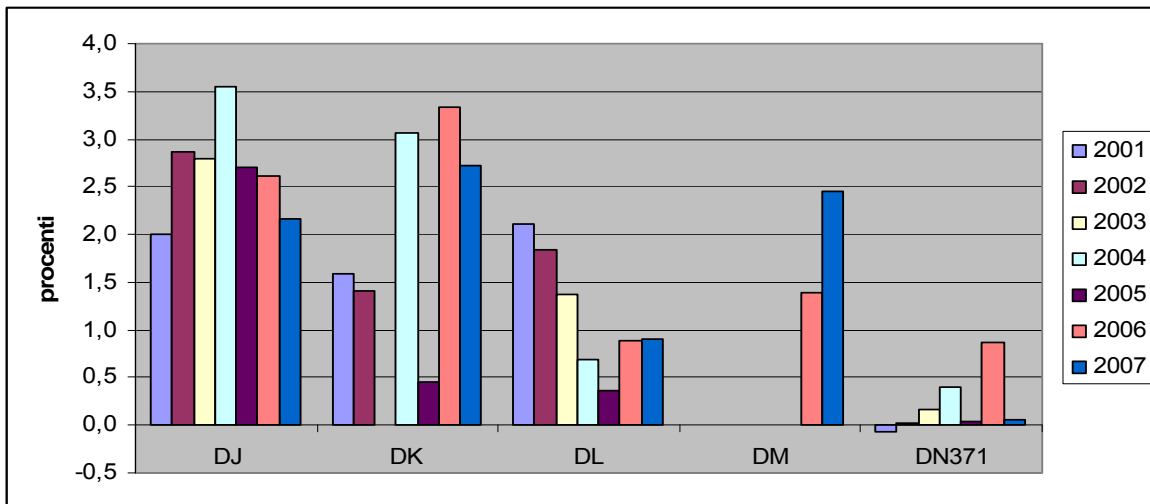
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ROAk	1,4	4,7	2,9	2,4	2,5	6,1	10,1
Raf	0,5	0,9	0,4	1,5	0,4	2,3	2,3
starpība	0,9	3,8	2,5	0,9	2,1	3,8	7,8

Starpība starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROA un aizņemtā kapitāla cenu Raf Latgales mašīnbūvē 2007. gadā ir ievērojami palielinājusies salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu. Tas nozīmē, ka kapitāla cenas Raf pieauguma un koriģētās ekonomiskās rentabilitātes ROAk pazeminājuma kompensācijai krīzes situācijā ir rezerve 7,8 procentpunktu apjomā, lai strādātu bez zaudējumiem un peļņas, saglabājot nemainīgu kapitāla struktūru.

Mašīnbūves apakšsekciju līmenī situācija ir atšķirīga. Tā ir saistīta ne tikai ar ekonomiskās rentabilitātes un līdz ar to arī ar koriģētās ekonomiskās rentabilitātes ROAk atšķirībām, bet arī ar citu rādītāju atšķirībām pa mašīnbūves apakšsekcijām.

Pirmkārt, mašīnbūves apakšsekciju kapitāla struktūra ir atšķirīga (14. attēls). Abās strauji attīstošās apakšsekcijās – elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošana DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošana DJ izmantoja galvenokārt aizņemto kapitālu, kas sastāda 70 – 75 % no kopējā kapitāla. Tas liecina par augstu finansiālo risku abās strauji augošajās Latgales mašīnbūves apakšsekcijās. Vadošajā apakšsekcijā – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanā DK – aizņemtā kapitāla īpatsvars bija ≈ 40%.

Otrkārt, pastāv atšķirības aizņemtā kapitāla (visa aizņemtā kapitāla, ne tikai komercbanku kredīta) cenā (16. attēls).

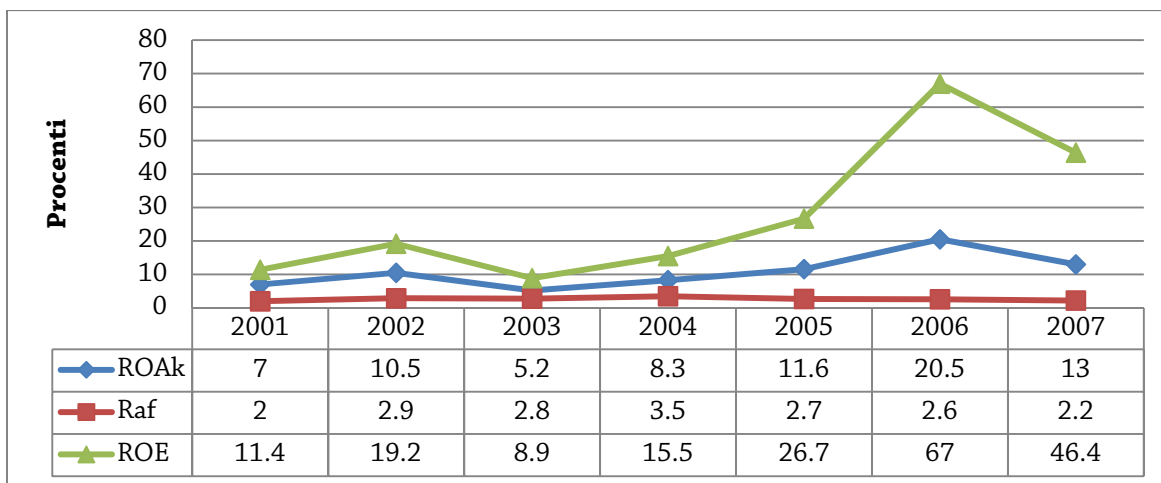
16. attēls. Latgales mašīnbūves apakšsekciju aizņemtā kapitāla cena no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

No četrām nozīmīgākām apakšsekcijām viszemākā aizņemtā kapitāla cena bija elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanā DL, kaut gan pēdējos divos gados tai ir tendence palielināties. Zemā aizņemtā kapitāla cena liecina, ka kredīta devēji neskatoties uz augsto finansiālo risku (augsto aizņemtā kapitāla īpatsvaru), uzskata par iespējamu aizdot kapitālu par zemākiem procentiem, jo ražošanas risks ir zems.

Otras strauji attīstošās apakšsekcijas metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ aizņemtā kapitāla cena bija augstāka nekā elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanā DL, tomēr ar tendenci samazināties, un tā 2007. gadā bija zemāka nekā vadošajās citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanā DK un transportlīdzekļu ražošanā DM. Tas liecina, ka neskatoties uz augstu aizņemtā kapitāla īpatsvaru, t.i. augstu finansiālo risku, pēc kreditoru domām ražošanas risks samazinājās, sekcijai strauji attīstoties, un līdz ar to kapitāla cena pazeminājās. Pretēja situācija bija vadošajā apakšsekcijā – citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanā DK. Aizņemtā kapitāla salīdzinoši mazais īpatsvars nerada paaugstinātu finansiālu risku. Bet ražošanas risks, pēc kreditoru domām, bija augsts. Tā rezultātā aizņemtā kapitāla cena ir ievērojami augstāka nekā elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanā DL.

Sakarības starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk, aizņemtā kapitāla cenu Raf un finansiālo rentabilitāti ROE pa apakšsekcijām atspoguļotas 17., 18., 19. un 20. attēlā.

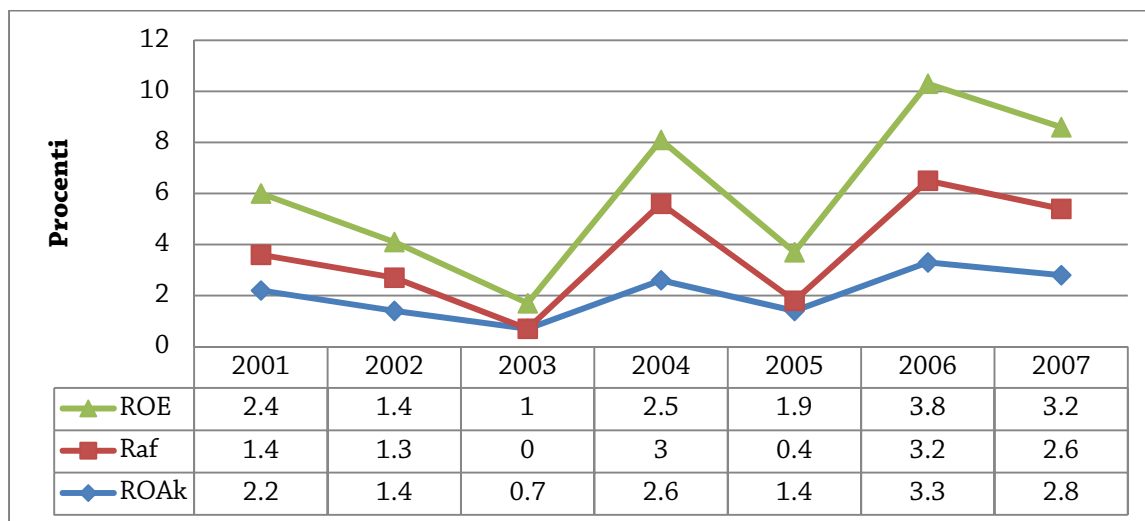
17. attēls. Latgales metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ koriģētās ekonomiskās rentabilitātes ROAk, aizņemtā kapitāla cenas Raf un finansiālās rentabilitātes ROE dinamika no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Kā redzams 17. attēlā, metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk un finansiālā rentabilitāte ROE kopš 2004. gada paaugstinājās un, neskatoties uz kritumu 2007. gadā, bija augsta. Lielā starpība starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un aizņemtā kapitāla cenu Raf apliecina aizņemtā kapitāla izmantošanas izdevīgumu un pamato augsto aizņemtā kapitāla īpatsvaru kopējā kapitālā. Metālu un metāla izstrādājumu ražošanā visu pētījuma periodu bija izdevīgi izmantot aizņemto kapitālu. Tas sekmēja apakšsekcijas straujāku attīstību un tās īpatsvara palielināšanos Latgales mašīnbūves neto apgrozījumā un kapitālā. Metālu un metāla izstrādājumu ražošanai DJ ir pietiekami liela procentu likmju paaugstināšanās rezerve – 10,8 procentpunkti (starpība starp ROAk 13,0% un Raf 2,2%), lai, pie iespējas saņemtu kredītu, un samazinoties ekonomiskai rentabilitātei, varētu pārvarēt krīzi.

Citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanā DK (18. attēls) 2004. gadā nebija izdevīgi izmantot aizņemto kapitālu, tā cena bija augstāka nekā koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk. Pārējos pētījuma perioda gados aizņemtā kapitāla izmantošana radīja nelielu finanšu sviras efektu. Aizņemtā kapitāla cena bija augsta pie neliela aizņemtā kapitāla īpatsvara, kas, kā jau minēts, liecina, par augstu ražošanas risku. Apakšsekcijas īpatsvara samazināšanās Latgales mašīnbūves neto apgrozījumā un kapitālā rada jautājumu par apakšsekcijas tālākās attīstības perspektīvu. Šajā apakšnozarē 2007. gadā starpība starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un aizņemtā kapitāla cenu bija tikai 0,2 procentpunkti (2,8% - 2,6%).

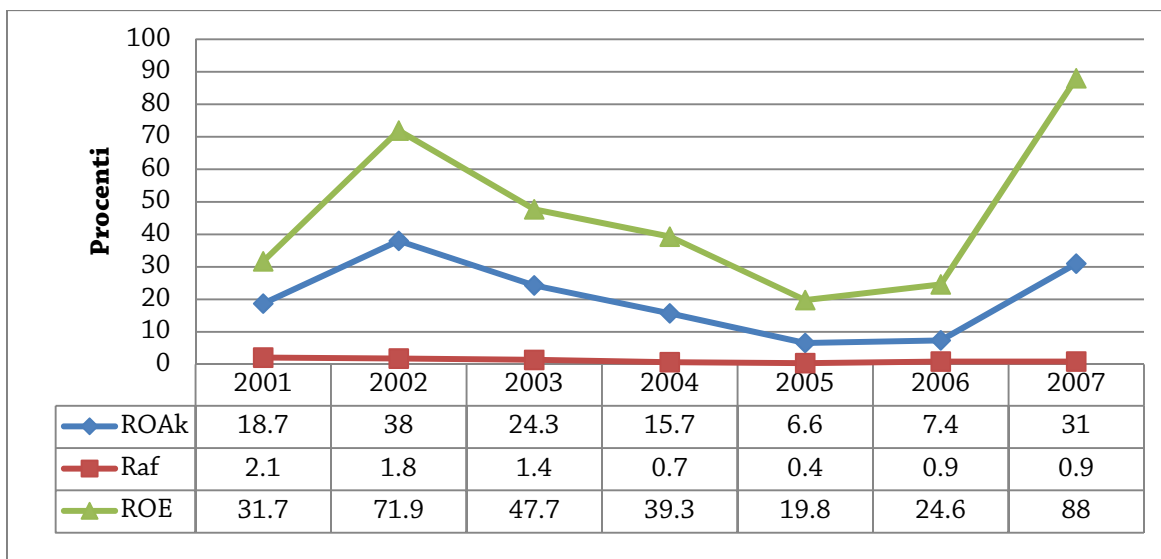
Ja, paaugstinoties aizņemtā kapitāla procentu likmei vairāk nekā par 0,2 procentpunktu, netiks veikti radikāli pasākumi ekonomiskās rentabilitātes paaugstināšanā, apakšnozare cietīs zaudējumus, ievērojami samazināsies iespēja izmantot aizņemto kapitālu un palielināsies uzņēmumu bankrota draudi.

18. attēls. Latgales citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas DK koriģētās ekonomiskās rentabilitātes ROAk, aizņemtā kapitāla cenas Raf un finansiālās rentabilitātes ROE dinamika no 2001. gada līdz 2007. gadam.

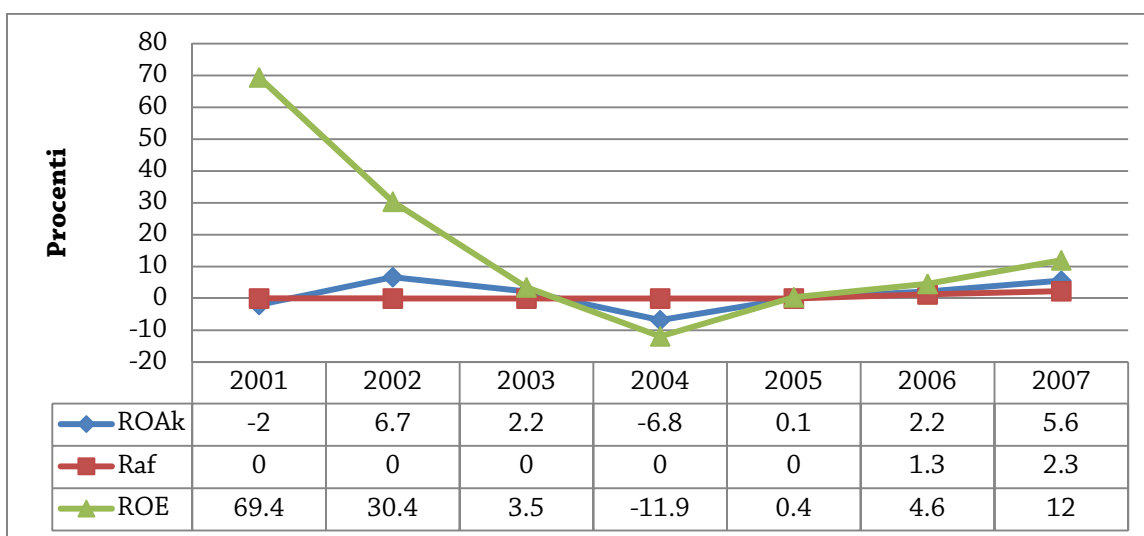
Avots: autores aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Visu pētījuma periodu Latgales elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanā DL bija izdevīgi izmantot aizņemto kapitālu, it sevišķi 2007. gadā: finansiālā rentabilitāte ROE bija ievērojami augstāka nekā koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk (attiecīgi 88 % un 31 %). Intensīvi izmantojot aizņemto kapitālu, neskatoties uz paaugstinātu finansiālo risku, apakšsekcija ir strauji attīstījusies. Tās īpatsvars Latgales mašīnbūves neto apgrozījumā un kapitālā ievērojami palielinājās. Apakšsekcijā bija arī vislielākā starpība starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un aizņemtā kapitāla cenu Raf ($31,0\% - 0,9\% = 30,1$ procentpunkts). Līdz ar to tā radīja vislielāko rezervi un varbūtību krīzes pārvarēšanai turpmākos gados, kad augs aizņemtā kapitāla cena un var samazināties rentabilitāte.

19. attēls. Latgales elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanas DL koriģētās ekonomiskās rentabilitātes ROAk, aizņemtā kapitāla cenas Raf un finansiālās rentabilitātes ROE dinamika no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autore aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

20. attēls. Latgales transportlīdzekļu ražošanas DM koriģētās ekonomiskās rentabilitātes ROAk, aizņemtā kapitāla cenas Raf un finansiālās rentabilitātes ROE dinamika no 2001. gada līdz 2007. gadam.

Avots: autore aprēķins, balstoties uz LR CSP nepublicētiem datiem.

Otrā lielākā pēc īpatsvara neto apgrozījumā un kapitālā mašīnbūves apakšsekcija – transportlīdzekļu ražošana DM – pēc krituma 2002., 2003. un 2004. gadā tikai straujas inflācijas gados sasniedza stāvokli, kad kļuva izdevīgi izmantot aizņemto kapitālu. Tomēr starpība starp ekonomisko

rentabilitāti un aizņemtā kapitāla cenu bija neliela ($5,6\% - 2,3\% = 3,3$ procentpunkti) un tas rada paaugstinātu risku kredīta procentu likmju paaugstināšanās un ekonomiskās rentabilitātes pazemināšanās gadījumā.

Apkopojot veiktās analīzes rezultātus, autore uzskata, ka pastāv varbūtība ekonomiskās krīzes laikā paātrināt Latgales mašīnbūves pārstrukturizāciju, straujāk attīstot elektrisko un optisko mašīnu un iekārtu ražošanu DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošanu DJ. Secinājums izdarīts vadoties tikai no finansiālā stāvokļa analīzes. Nepieciešams veikt noieta, materiālu un darbaspēka tirgus analīzi.

Secinājumi

1. Līdz 2006. gadam Latgales mašīnbūves finansiālie pamatrādītāji bija sliktāki nekā Latvijas mašīnbūvē kopumā. 2006. un it īpaši 2007. gadā inflācijas apstākļos Latgales mašīnbūves finansiālie rādītāji strauji uzlabojās, sasniedzot un pat apsteidzot Latvijas mašīnbūves finansiālos pamatrādītājus. Latgales mašīnbūves neto apgrozījums 2007. gadā salīdzinājumā ar 2000. gadu palielinājies par 382 %, Latvijas mašīnbūves – par 274 %. Kapitāla atdeve 2007. gadā sasniedza 1,64 Ls uz katru komercdarbībā ieguldīto latu. Latvijas mašīnbūvē tā bija 1,63 Ls. Latgales mašīnbūves komerciālā rentabilitāte ROS bija 6,4 %, Latvijas mašīnbūvē – 5,6 %. Ekonomiskā rentabilitāte ROA un finansiālā rentabilitāte ROE Latgalē 2007. gadā bija tikai nedaudz zemāka nekā Latvijas mašīnbūvē. Latgales un Latvijas mašīnbūves kapitāla struktūra 2007. gadā bija praktiski vienāda.
2. Visu pētījuma periodu Latgales mašīnbūvē bija izdevīgi izmantot aizņemto kapitālu. It īpaši izdevīgi tas kļuva 2006. gadā un 2007. gadā, kad strauji auga koriģētā ekonomiskā rentabilitāte ROAk. Starpība starp koriģēto ekonomisko rentabilitāti ROAk un kapitāla cenu Raf, kas rāda, ka rezerve gadījumam, kad pieaugs aizņemtā kapitāla cena kapitāla tirgus krīzes apstākļos un/vai samazināsies koriģētā ekonomiskā rentabilitāte, Latgales mašīnbūvē 2007. gadā bija 7,6 procentpunkti.
3. Kā negatīvs moments atzīmējami lēnākie kapitāla pieauguma tempi Latgales mašīnbūvē salīdzinājumā ar Latvijas mašīnbūvi. 01.01.2008. salīdzinājumā ar 01.01.2001. Latgalē mašīnbūvē ieguldītais kapitāls palielinājies 2,7 reizes, Latvijā 3,6 reizes. Tas ir novedis pie tā, ka sākot ar 2005. gadu sāk samazināties mašīnbūves īpatsvars Latgales komercdarbībā, kaut gan tas bija ievērojami lielāks nekā Latvijas

mašīnbūves īpatsvars visā Latvijas komercdarbībā (attiecīgi 7,7 % un 2,9 %). Ir nepieciešami straujāki kapitāla pieauguma tempi, piemēram, vairāk novirzot Eiropas Savienības fondus, lai Latgale varētu saglabāt un palielināt šīs nozīmīgās tautsaimniecības nozares īpatsvaru komercdarbībā.

4. Latgales mašīnbūves neto apgrozījumā un kapitālā lielākais īpatsvars bija citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanai DK. Vismazāk kapitāls bija ieguldīts metāllūžņu pārstrādē DN371. Otra nozīmīgākā pēc ieguldītā kapitāla apjoma bija transportlīdzekļu ražošana DM. Pētījuma periodā vērojamas tendences mainīties apakšsekciju īpatsvaram Latgales mašīnbūves kapitālā. Strauji pieaug elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ īpatsvars. Samazinās citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas DK un transportlīdzekļu ražošanas DM īpatsvars. Elektrisko un optisko iekārtu ražošana DL un metāla un metāla izstrādājumu ražošana DJ pētījuma perioda laikā kļuva par vadošām Latgales mašīnbūvē ne tikai pēc kapitāla pieauguma, bet arī pēc peļņas pieauguma un pēdējos gados arī pēc peļņas apjoma.
5. Elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL un metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ rentabilitāte Latgalē bija augstāka nekā Latvijā. Citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanas DK rentabilitāte Latgalē bija ievērojami zemāka nekā Latvijā. Transportlīdzekļu ražošana DM (otra lielākā apakšsekcija) raksturojas ar haotiskām peļņas un rentabilitātes svārstībām, kuras paaugstina kapitāla ieguldījumu risku. No rentabilitātes viedokļa jauni kapitāla ieguldījumi Latgalē izdevīgāki metālu un metāla izstrādājumu ražošanā DJ un elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DM, kurās ekonomiskā rentabilitāte bija augstāka.
6. Apakšsekcijas ar augstāku rentabilitātes līmeni ir radījušas arī lielākas rezerves gadījumam, kad nākotnē Latgales mašīnbūvē kapitāla tirgus krīzes situācijā pieaugs aizņemtā kapitāla cena un/vai samazināsies koriģētā ekonomiskā rentabilitāte. Elektrisko un optisko iekārtu ražošanā DL un metāla un metāla izstrādājumu ražošanā DJ ir mazāka varbūtība nonākt finansiālās grūtībās, nekā citur neklasificētu mašīnu un iekārtu ražošanai DK.
7. Latgales mašīnbūves rentabilitātes rādītāji bija svārstīgi gan laikā, gan starp apakšsekcijām. 2007. gadā Latgales elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL komerciālā rentabilitāte bija 16 reizes augstāka nekā

transporta līdzekļu ražošanas DM komerciālā rentabilitāte ROA. Pētījuma periodā ekonomiskās rentabilitātes ROA variācijas plašumam nebija izteikta tendence samazināties. Viszemākā tā bija 2005. gadā (9,8 %), 2006. un 2007. gadā tā atkal palielinājās. Tomēr šis palielinājums nav vērtējams negatīvi, jo ir saistīts ar abu strauji augošo apakšsekciju attīstību (pieauga metālu un metāla izstrādājumu ražošanas DJ un elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL rentabilitāte). Taču šis svārstības kopsakarā ar svārstībām laikā rada paaugstinātu risku ieguldīt kapitālu Latgales mašīnbūvē.

8. Pastāv varbūtība, ka ekonomiskā krīze var paātrināt Latgales mašīnbūves pārstrukturizāciju, palielinot metāla un metāla izstrādājumu ražošanas DJ un elektrisko un optisko iekārtu ražošanas DL īpatsvaru. Secinājums izdarīts vadoties tikai no finansiālā stāvokļa analīzes. Nepieciešams veikt noieta, materiālu un darbaspēka tirgus analīzi.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Helmut Diderihs. Uzņēmuma ekonomika. Zinātne, 2000, 189. lpp.
2. Biruta Garanča. „Finanšu sviras efekta pielietošana finanšu analīzē”. 2008. gada 17. aprīļa Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli „Tautsaimniecības attīstības problēmas un risinājumi”. 2008, 140. lpp.
3. Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes nepublicētie materiāli:
 - 3.1. Piepr_1437(naceD_2000-2006), bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķini par Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekcijām par laika periodu no 2000. gada līdz 2006. gadam.
 - 3.2. Piepr_2285(Latgale2007), bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķini par Latgales un Latvijas mašīnbūves apakšsekcijām 2007. gadā.